

2025-ci il avqustun 8-də ABŞ Prezidenti Donald Trampin təşəbbüsü ilə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyan arasında Vaşinqtonda yüksək səviyyəli görüşün keçirilməsi tarixi hadisədir. Şübhəsiz ki, uzun illər dünya mediası, tanınmış şəhərlər, nüfuzlu siyasetçilər Ağ evdə baş tutan və imzalanan sənədlərin əhəmiyyəti ilə bağlı fikirlər səsləndirəcək, önməli açıqlamalar verəcəklər.

Tarixi görüş və imzalanan əhəmiyyətli sənədlər ABŞ - Azərbaycan əlaqələrinin inkişaf etdirilməsi ilə yanaşı, eyni zamanda ölkəmizlə Ermənistan münasibətlərinin sülh şəraitində qurulması imkanlarını yaradır. Artıq bölgəmizdə müharibə olmayacağı, xalqları sülh şəraitində, birge tehlükəsiz yaşaya biləcəklər. Bu şəraitin memarı isə fateh Sərkərdə, Prezident İlham Əliyevdir. 44 günlük Vətən Müharibəsinin qalibi olan Ali Baş Komandan İlham Əliyev həm də, sülhün banisidir. Onun qətiyyəti və prinsipiallığı nəticəsində bölgədə yeni müharibə yaratmaq istəyənlərin cəhdəri alt-üst olundu.

Məlum olduğu ki, Azərbaycan tərəfindən sülh müqaviləsinin imzalanması üçün Minsk Qrupunun ləğvi ilə əlaqədar ATƏT-ə birgə müraciətin edilməsi və Ermənistan Konstitusiyasına dəyişikliklərin edilərək Azərbaycana qarşı ərazi iddialarının aradan qaldırılması təklifi irəli sürülmüşdür. Hər iki təklif Ermənistan tərəfindən qəbul edildi. Bu məsələ ABŞ Prezidenti Donald Trampin şahidi ilə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyan arasında Vaşinqton görüşünün nəticəsi olaraq imzalanan Birgə Bəyannamə də öz əksini tapıb.

Minsk Qrupu rəsmən tarixin arxivinə göndərilir

Birgə Bəyannamənin 2-ci bəndində hər iki ölkənin XİN-ləri qısa müddətdə ATƏT-in hazırlığı sədrinə Minsk Qrupunun ləğv olunması haqqında müraciət ünvanlayacaqlar. Eyni zamanda Azərbaycan və Ermənistan arasında dövlətlərarası münasibətlərin və sülhün qurulmasına dair Sazişin mətni paraflanandan sonra adıçəkilən "sazişin imzalanması və ratifikasiyasına nail olmaq üçün növbəti addimların atılması"nın zəruriyyəti tanınır. Bununla da Ermənistan konstitusiyasının dəyişdirilməsinin zəruriyyəti təsdiq olunur. 2026-ci ilde Ermənistanda konstitusiyada dəyişikliklər ilə əlaqədar referendum keçirildikdən sonra sülh sazişinin yekun imzalanması təmin olunacaq. Vaşinqton görüşündən sonra birmənali şəkil də demək olar ki, Ermənistan razılışmalara əmel etməli olacaq. Paşinyanın həkimiyyətinin geri çəkilmək, yanlışlıqlara yol vermək imkanı sıfır bərabərdir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Ağ evdə baş tutan uğurlu görüşdən sonra KİV-ə verdiyi müsahibədə də bu məsələyə toxunaraq bildirdi ki, zaman Ermənistanın əleyhinə işləyən bir faktordur. Xariçi tezyiqlər fonunda Ermənistan bu prosesdən boyun qaçırsa, ilkin olaraq ABŞ və onun dövlət başçısına qarşı hörmətsizlik və etimadsızlıq edəcək, bütövlükde isə rəsmi İrəvan çıxılmaz və çətin bir vəziyyətə düşəcək. Ona görə de Ermənistan ən qısa müddətdə mümkün alternativ variantlar vasitəsilə konstitusiyaya dəyişikliklərini həll etməlidir. Əks halda Ermənistan ödməsi çətin olan bir hesabı boynuna ala bilər. Budəfəki vasitəsi olan ABŞ digər vasitələrdən fərqli olaraq Ermənistani cəzalandırmaq üçün bütün real imkanlara və riçaqlara malikdir.

Sülh gündəliyinin müəllifi də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevdir

"The Washington Post" yazır ki, Vaşinqtonda elde olunan razılışma və imzalanan Birgə Bəyannamə ABŞ-in Cənubi Qafqazdakı rolinu gücləndirir və Rusyanın təsirini zəiflədir. "The Washington Post" un iddiasına görə, Zəngəzur dəhlizli tərəflərarsında eldə olunan razılışmanın əsas hissəsidir: "Trump bu diplomatik təşəbbüsü ilə yenidən qlobal siyaset səhnəsinə dənən plana çıxır və Nobel Sülh Mükafatı namizədi üçün ciddi zəmin yaradır". Rusyanın

Vaşinqton görüşü tarixi qələbənin davamıdır

**Eldar Ibrahimov
YAP İdarə Heyətinin üzvü, Milli Məclisin İntizam komissiyasının sədri, professor**

nüfuzlu agentliklərindən olan "Reuters"da Vaşinqton görüşünə xüsusi önem verir və sülh razılışmasının ilkin mətni yayılmışdır, ərazi bütövlüğünə hörmət, sərhədlərin tanınması və güc tətbiq etməmək prinsiplərini ön plana çıxarı. Vaşinqtonda eldə olunan razılışmalar, imzalanan sənədlər bir daha Azərbaycanın uğuru, Prezident İlham Əliyevin növbəti qələbəsidir. Sülh gündəliyinin müəllifi də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevdir.

2022-ci ilin əvvəlində sülh müqaviləsinin əsasını təşkil edən Azərbaycan "5 əsas prinsipi" Ermənistana təqdim etdi. Bu prinsiplər aşağıdakılardan ibarət idi: Bir-birinin suverenliyinin, ərazi bütövlüyünün, sərhədlerin toxunulmazlığının tanınması, Bir-birinə qarşı ərazi iddiası ilə çıxış etməmək, Bir-birinə qarşı güc tətbiq etməmək, güc tətbiqi ilə hədələnməmək, Sərhədlərin markaslaşdırılması və delimitasiyası, diplomatik münasibətlərin qurulması, Kommunikasiyaların açılması. Ermənistanın asılı olması Azərbaycanın təqdim etdiyi prinsiplərin qəbul edilməsini bir qədər gecikdirdi. Nəhayət Ermənistan fakt qarşısında qaldığından Azərbaycanın təklifləri qəbul etməli oldu. Vaşinqtonda baş tutan uğurlu və yadda qalan görüş bütün suallara aydınlıq getirdi və bir daha Azərbaycanın iradəsindən kənar addımların atılmasının mümkün olmadığı nümayiş etdirildi. Vaşinqton zəferi ilə həm də pozucu qüvvələrə sarsıcı zərba vuruldu. Çünkü D.Trampdan əvvəl həkimiyətə olmuş Bayden-Blinken administrasiyası, Fransa Prezidenti Makron, Avropa İttifaqı öz gündəliklərini Azərbaycan-Ermənistan normallaşdırma prosesinə sırımaşa can atırdılar. Bunu üçün onlar ölkəmizə qarşı çirkin iftiralara, tezyiqlərə, siyasi-diplomatik texribatlara el atırdılar.

Lakin Prezident İlham Əliyev prinsipiallıq və qətiyyət nümayiş etdirərək, her cür çirkin kampaniyani redd etdi. Bununla da Azərbaycanla hər hansı bir təzyiq dili ilə danışmağın mümkün olmadığını nümayiş etdirdi. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin ABŞ prezidenti D.Trampa görüşü səmimi səhbətləri, birgə bayanatları bir daha keçmiş qondarma qurumu "tanıyan" fransız deputatlarının, Avropa Parlamentinin, Qərb mediasının, Amnesty International, Human Rights Watch, erməni lobbisinin, ANCA-nın, Azərbaycanı sanksiya, təcridlə hədəleyənlərin, Borellerin, Frenk Pallonelərin, Adam Schiff'in iflası oldu. Belə demək mümkündən onlar rəzil bir vəziyyətə qalmış oldular.

ABŞ-Azərbaycan əlaqələri yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyur

Vaşinqtonda baş tutan tarixi səfər hem də, Azərbaycan-ABŞ əlaqələrinin inkişaf etdirilməsi ilə yadda qaldı. İki ölkənin Prezidentləri bir-biri ilə səmimi, mehriban səhbətlər apardılar, müzakirələr qurdular. Xüsusilə də, ABŞ prezidenti Azərbaycan Prezidenti haqqında xoş sözler söylədi, fikirlər səsləndirdi. Bununla da bir daha təsdiqləndi ki, Prezident İlham Əliyev hələ 2024-cü ilin noyabrın 5-de ABŞ-da keçirilən prezident seçkiləri zamanı D.Trampın namizədiyi dəstəkləməkə də düzgün və müdürlik mövqə sergiləyib. Nəzərə almaq lazımdır ki, ABŞ-da planlaşdırılan prezident seçkilərindən 3

maz vəziyyətə salındığından Azərbaycanından kömək istəmiş və ölkəmiz bu köməyi etmişdir. Bayden-Blinken administrasiyası Əfqanistan əməliyyatları başa çatan kimi nankorcasına "907-ci düzəliş" i yenidən canlandırmış, Azərbaycana qarşı təzyiq vasitəsi kimi istifadə etməye çalışmışdır. D.Tramp isə Prezident İlham Əliyevlə şəxsi əlaqələrinin qurulması və inkişaf etdirilməsi üçün "907-ci düzəliş" i tamamilə leğv olunması haqqında qərarı imzalamışdır.

Təbii ki, D.Tramp Azərbaycan-ABŞ əlaqələrinin inkişafında maraqlı olması və bölgədə sülhün təmin olunmasında principiallıq göstərməsi təqdirdəyidir və alqış laiqidir. Prezidentimiz İlham Əliyev də bu münasibəti və Trampin sülhə töhfə vermek cəhdlərini yüksək qiymətləndirərək onun Nobel Sülh mükafatına namizədiyinin irəli sürülməsi təşəbbüsü ilə də çıxış etdi. Birgə bəyanat zamanı bildirdi ki, bəlkə biz Baş nazir Paşinyan ilə razılaşarıq və Nobel mükafatının komitəsinə birgə təşəbbüs də irəli süre bilərik. Cənab Tramp bu mükafata laiyidir: "Bəs əger Nobel Sülh Mükafatı Prezident Trampa verilməsə, kimə verilməlidir? Mən heç bir iş görməmiş, lakin mükafat almış şəxslərə bağlı Nobel Sülh Mükafatının çox müəmmalı qərarlarının tarixine varmaq istəməzdim. Lakin Prezident Tramp altı ay ərzində möcüzə yaradı. Bir sözlə, düşünürəm ki, erməni həmkarımı da dəstəkləyəcək. Auditoriyanın reaksiyadan hesab edirəm ki, biz qaydan kimi birgə məktubun hazırlanması üzərində razılığa geləcəyik". Diqqətçəkən məqam ondan ibarətdir ki, Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsüne Nikol Paşinyan da dəstək verib. Paşinyan öz çıxışında ABŞ Prezidenti Trampin Nobel Sülh Mükafatına layiq olduğunu bildirdi.

Zəngəzur dəhlizi mütləq açılacaq

Məhərəbə Azərbaycanın parlaq qələbəsi ilə başa çatdıqdan sonra Prezident İlham Əliyev dəfələrə çıxışlarında, KİV-ə verdiyi müsahibələrində Naxçıvan Muxtar Respublikasını Azərbaycanın qərbi rayonlarını birləşdirəcək Zəngəzur dəhlizinin açılacağını bəyan etmişdir. Prezidentimiz qeyd etdiydi daha bir məsələ öz həllini tapır. Vaşinqton görüşündə Azərbaycanın tələbi də Ermənistan tərəfindən qəbul edildi. Belə ki, imzallanmış Birgə Bəyannamədə ölkəmizin əsas hissəsi ilə Naxçıvan arasında manəsiz gedisi-geliş təsdiq olunur. Beləliklə, Zəngəzur Dəhlizi reallaşır. Bununla bağlı Vaşinqtonda Zəngəzur Dəhlizinin işə düşməsi ilə əlaqədar ABŞ ilə Ermənistan arasında saziş imzalanmışdır. Prezident D.Tramp Zəngəzur Dəhlizinin qaranti rolunu oynayacaq. Bir sözlə görünən ondan ibarətdir ki, Azərbaycan Prezident İlham Əliyevin liderliyi ilə bütün hədəflərinə nail olur. 2020-ci il Vətən məhərəbi nəticəsində Azərbaycan öz torpaqlarını azad etdi və Ermənistəni kapitulyasiya aktı imzalamağa məcbur etdi. Sonra mövqelərini daha da möhkəmləndirən Azərbaycan bölge də sülhün və təhlükəsizliyin təmin olunması üçün müvafiq şərtlərini açıqladı və Ermənistan bu şərtləri Vaşinqton görüşündə qəbul etdi. Bundan sonra tam əminlikle demək olar ki, Azərbaycanı ancaq yeni-yeni uğurlar və qələbələr gözləyir.